

Anna Perlińska

Bydgoski Dom Technika

Po II wojnie światowej zmieniła się radykalnie sytuacja społeczno-polityczna i gospodarcza Bydgoszczy. Miasto stało się ważnym ośrodkiem przemysłowym, uzyskując wraz z utworzonym wówczas województwem pomorskim warunki umożliwiające przeobrażenie struktury gospodarczej. Szczególnie intensywnie rozwijał się przemysł maszynowy i elektrotechniczny, stanowiący podstawę rekonstrukcji technicznej i rozwoju mechanizacji oraz postępu we wszystkich dziedzinach wytwarzania. Inspirowane działania w tym zakresie wykazała kadra techniczna organizująca się w stowarzyszenia branżowe inżynierów i techników.

W sierpniu 1945 r. reaktywowano Stowarzyszenie Techników Polskich w Bydgoszczy, które niebawem zlikwidowano, powołując Pomorską Organizację Techniczną w ramach Naczelnej Organizacji Technicznej w Warszawie.¹ Struktura Naczelnej Organizacji Technicznej opierała się na podziale terytorialnym. Były więc oddziały wojewódzkie i rejonowe. Tak też było z Oddziałem Wojewódzkim w Bydgoszczy, któremu podlegały Oddziały Rejonowe NOT we: Włocławku (od 1951 r.), Grudziądzu (od 1957 r.), Inowrocławiu (od 1959 r.), w Toruniu (od 1960 r.) i w Chojnicach² (od 1975 r.). Od lipca 1975 r., w związku ze zmianą podziału administracyjnego kraju, przekształcono Oddziały Rejonowe w Toruniu i Włocławku w Oddziały Wojewódzkie NOT, a Oddział w Inowrocławiu w Komitet Miejski NOT.

Wszystkie zmiany organizacyjne w ruchu stowarzyszeniowym jak i zmiany nazwy samej Organizacji Technicznej w Bydgoszczy (początkowo Pomorska Organizacja Techniczna), od 1959 r. - Wojewódzki Komitet Porozumiewawczy NOT, od 1965 r. - Oddział Wojewódzki NOT, od 1976 r. - Rada Wojewódzka NOT, a od 1990 r. do chwili obecnej - Bydgoska Rada Federacji SNT-NOT) wynikały z obowiązujących statutów. Statuty precyzowały cele działania oraz prawa i obowiązki członków zrzeszonych w Federacji SNT.

Jak wynika ze statutów, głównymi zadaniami NOT było:

- wpływanie na rozwój techniki i jakości procesów technologicznych w przedsiębiorstwach,
- podnoszenie poziomu zawodowego kadr technicznych, kształcenie, doksztalcanie, szkolenie,

- wpływanie na rozwój wynalazczości, racjonalizacji i informacji naukowo-technicznej,
- kształtowanie kultury technicznej w społeczeństwie,
- reprezentowanie opinii i interesów świata technicznego oraz kształtowanie etyki zawodowej,
- współdziałanie ze wszystkimi stowarzyszeniami w realizacji ich zadań, zainteresowań i potrzeb, a także wspomaganie organizacyjne i materialne ich statutowych działań.³

Były to poważne zadania do realizacji dla gwałtownie rozwijającej się kadry technicznej, która pragnęła posiadać własną siedzibę, aby móc skoncentrować wspólne działania Naczelnej Organizacji Technicznej (NOT) i Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych (SNT).

Prowadzone w 1945 r. intensywne starania u miejscowych władz o przydział lokalu do celów stowarzyszeniowych okazały się bezskuteczne, mimo że władze te doceniały doniosłą rolę kadry technicznej w życiu regionu. W tej sytuacji pomocy udzielił inż. Ludwik Tylbor, dyrektor Zjednoczenia Przemysłu Materiałów Budowlanych, który odstąpił NOT pokoje na pierwszym piętrze w zajmowanym budynku przy ul. Wyzwolenia 5 (obecnie Stary Port). Dla Zjednoczenia zatrzymał pomieszczenia na drugim i trzecim piętrze. Otrzymany lokal był bardzo zdewastowany w wyniku działań wojennych, a zwłaszcza wskutek detonacji bomb podłożonych pod pobliski most na Brdzie przez wycofujące się w styczniu 1945 r. z miasta wojska niemieckie. Potrzebne były fundusze na remont lokalu. I znowu w tej krytycznej sytuacji pomógł dyrektor Zjednoczenia Państwowych Przedsiębiorstw Budowlanych, inż. Witold Miller, desygnując na ten cel 300.000 tys. zł. Przebudowę i prace remontowe według projektów inż. inż.: Kazimierza Kułakowskiego i Zygmunta Chojnackiego wykonało Przedsiębiorstwo Budowlane „Praca” w Bydgoszczy. Dnia 16 marca 1946 r. nastąpiło otwarcie lokalu (200 m² powierzchni), składającego się z: pomieszczeń biurowych, salki, biblioteki i klubu.⁴

W latach 1951-1952 dokonano reorganizacji Zjednoczenia Przemysłu Materiałów Budowlanych i przeniesienia biur do nowych pomieszczeń przy Starym Rynku w Bydgoszczy. Sytuację tę wykorzystał ówczesny dyrektor Zjednoczenia inż. Edmund Matuszewski, sprawujący funkcję sekretarza Bydgoskiego Oddziału Wojewódzkiego NOT. Po licznych zabiegach u władz wojewódzkich otrzymał zezwolenie na użytkowanie całego budynku przez NOT. Nastąpił kolejny generalny remont i adaptacja budynku na cele stowarzyszeniowe wg projektu budowlano-architektonicznego inż. architekta Alfonsa Licznerskiego.⁵ Uroczyste otwarcie nowo zaadaptowanego Domu Technika odbyło się 14 marca 1955 r.

W wyremontowanym budynku znalazły się pomieszczenia Klubu Technika z salą klubową i zapleczem gastronomicznym, biblioteka z czytelnią, sale: wykładowa, odczytowa i konferencyjna, lokal biurowy dla obsługi administracyjnej SNT oraz

sekretariaty SNT, a w oficynie dział poligrafii.⁶ Jak pisze E. Matuszewski w swoich wspomnieniach, *Bydgoski Dom Technika stał się kuźnią kadr technicznych i stymulatorem życia technicznego i towarzyskiego bydgoskiego środowiska technicznego.*⁷ Bydgoski Dom Technika, chociaż mieścił się w czynszowej kamienicy przy ul. Wyzwolenia, zaczął pełnić funkcję ośrodka pracy społecznej i kulturalnej kadry technicznej województwa. Rozszerzająca się działalność społeczno-organizacyjna stowarzyszeń naukowo-technicznych wymagała jednak stworzenia nowoczesnych warunków działania.⁸ Aktywiści SNT-NOT wystąpili z inicjatywą wybudowania nowoczesnego, obszernego Domu Technika na miarę zadań, jakie stały przed kadrą techniczną przy końcu XX i rozpoczynającego się XXI w., tym bardziej, że nowo wybudowane domy posiadały już niektóre Oddziały NOT, np. w: Lublinie (1961 r.), Olsztynie (1962 r.), Białymstoku (1964 r.) czy Opolu (1968 r.).⁹

Dnia 14 grudnia 1961 r. powołano Społeczny Komitet Budowy Domu Technika w Bydgoszczy w następującym składzie¹⁰: mgr inż. Jan Wyznikiewicz, PZITS - przewodniczący, mgr inż. Leonard Zdunek, PZITB - wiceprzewodniczący, inż. Edmund Matuszewski, SIMP - sekretarz, inż. Piotr Baszkowski, SEP - członek, inż. Henryk Borsuk, PZITB - członek, inż. Tadeusz Fabiszak, SIMP - członek, technik Juliusz Kroenitz, SITChem - członek, inż. Grzegorz Przybielski, SIMP - członek, inż. Aleksy Oszkodar, SEP - członek, mgr inż. Wacław Trojanowski, PZITS - członek.

W składzie Komitetu reprezentowani byli przedstawiciele pięciu najliczniejszych stowarzyszeń naukowo-technicznych: Stowarzyszenia Inżynierów Mechaników Polskich (SIMP), Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budowlanych (PZITB), Polskiego Związku Inżynierów i Techników Sanitarnych (PZITS), Stowarzyszenia Elektryków Polskich (SEP), Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Chemii (SITChem). Komitet pracował w oparciu o „Regulamin Społecznego Komitetu Budowy Domu Technika w Bydgoszczy”, zatwierdzonego w maju 1962 r. przez Wydział Prawny Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy.¹¹

Jak czytamy w regulaminie, celem Komitetu było: *prowadzenie zbiórki wszelkich środków zarówno materialnych, jak i finansowych dla wybudowania oraz wyposażenia Domu Technika i oddanie go w stanie wykończonym w użytkowanie Naczelnej Organizacji Technicznej.*¹² Paragraf 5 regulaminu określał sposób realizacji zadań, a mianowicie:

- *opracowanie pełnej dokumentacji programu i profilu projektowanego Domu Technika,*
- *zwracanie się z apelem do naukowców, inżynierów, techników i racjonalizatorów oraz zakładów pracy, instytucji, organizacji itp. o przekazanie darowizn względnie świadczeń na rzecz przyszłego Domu Technika,*
- *tworzenie warunków organizacyjnych i materialnych dla realizacji celów Komitetu,*

- *organizowanie różnych form imprez dochodowych, z których dochód przeznaczony zostanie na rzecz funduszu budowy Domu Technika,*
- *organizowanie czynów społecznych w formie pracy przy budowie Domu Technika.*¹³

Regulamin ustalał także strukturę organizacyjną Komitetu. Najwyższą władzę stanowiło Plenarne Zebranie, na którym zapadały najważniejsze decyzje i gdzie wybierano członków Prezydium oraz Komisji Rewizyjnej.

Prezydium kierowało całokształtem działalności Komitetu. Ono zarządzało jego majątkiem, powoływało Komisje do specjalnych zadań, podejmowało uchwały o zaciąganiu pożyczek oraz utrzymywało szerokie kontakty środowiskowe celem pozyskania społecznego poparcia dla swoich zadań. Dokumentację Komitetu prowadził specjalnie utworzony sekretariat techniczny, a sprawy finansowe załatwiał pracownik działu księgowości Bydgoskiej Wojewódzkiej Rady NOT.¹⁴ Chcąc poprawić jakość i operatywność w działaniu, Komitet powoływał specjalne komisje lub zespoły.¹⁵ W 1964 r. pracowały 3 komisje: Merytoryczna Budowy - inż. inż. H. Borsuk, L. Zdunek, E. Matuszewski; Propagandy - P. Baszkowski, J. Kroenitz, A. Zamorski; Finansowa - G. Przybielski, A. Oszkodar, główny księgowy Zabczyk.

W 1968 r. zorganizowano 5 zespołów, których przewodniczącymi byli następujący inżynierowie: Zespół Przygotowania Inwestycji - inż. J. Mierzwa, Zespół Wykonawstwa - inż. L. Zdunek i inż. H. Borsuk, Zespół Finansowo-Inwestycyjny - inż. P. Baszkowski, Zespół Propagandy - inż. G. Przybielski, Zespół Eksploatacji Domu Technika - inż. A. Oszkodar i inż. T. Fabiszak.

W skład każdej komisji lub zespołu, oprócz przewodniczących, wchodził specjalista danej branży, gwarantujący jak najwyższą jakość wykonywanych prac. Działały one też w oparciu o szczegółowe programy.

Zespół Przygotowania Inwestycji zabezpieczał głównego wykonawcę w dokumentacji projektowo-kosztorysową oraz przygotowywał plac budowy do realizacji obiektu.

Zespół Wykonawstwa czuwał nad właściwym przebiegiem budowy od wejścia wykonawcy na plac budowy aż do jej całkowitego zakończenia i odbioru.

Zespół Finansowo-Inwestycyjny nie tylko zbierał i gromadził środki finansowe, ale także czuwał nad ich zabezpieczeniem oraz prawidłowym wydatkowaniem.

Zespół Propagandy miał za zadanie reklamować Dom Technika w prasie lokalnej i technicznej.

W „Ilustrowanym Kurierze Polskim” i „Gazecie Pomorskiej” ukazało się szereg artykułów. Oto tytuły niektórych z nich: „Dom Technika dla Bydgoszczy”¹⁶, „Dom Technika w Bydgoszczy”¹⁷, „Nowa wizja ulicy Jagiellońskiej, Dom Technika w parku Jagielly”¹⁸, „W Bydgoszczy stanie Dom Technika”.¹⁹

Zespół Eksploatacji musiał opracować zestawienie szczegółowe wyposażenia Domu Technika w sprzęt i urządzenia oraz przedstawić plan zagospodarowania pomieszczeń przez przyszłych użytkowników. Propozycje zespołu musiały być zatwierdzone przez Plenum OW NOT w Bydgoszczy. Komitet działając kolektywnie, często od-

bywał narady koordynacyjne na placu budowy, których celem była bieżąca kontrola jakości i postępu robót budowlanych, a zarazem stanowiły one efektywne oddziaływanie na przebieg i przyspieszenie budowy Domu Technika.

Sprawnie zorganizowany Komitet prowadził intensywną i ruchliwą działalność, co potwierdzają stosunkowo dobrze zachowane materiały archiwalne, a zwłaszcza protokoły posiedzeń.²⁰ Źródła archiwalne odzwierciedlają cały proces przebiegu budowy jak i trudności, które musiały być pokonywane w trakcie jego realizacji. Jest faktem niezaprzeczalnym, że budowa, mimo że ją rozpoczęto, była kilkakrotnie wstrzymywana i skreślana z portfela robót.

Mimo wzmożonej aktywności społecznej kadry technicznej regionu bydgoskiego, nie wprowadzono do uchwały nr 58 z dnia 9 lutego 1961 r. Rady Ministrów budowy Domu Technika w Bydgoszczy. Uznano za celowe wybudować w najbliższych latach Domy Technika w Olsztynie, Poznaniu, Białymstoku, Kielcach, Łodzi i Rzeszowie.

Dopiero uchwała nr 29 Rady Ministrów z 1 lutego 1966 r. wprowadziła do planu inwestycyjnego budowę Domu Technika w Bydgoszczy jak również i w Gdańsku, Częstochowie i Opolu.²¹ Jednakże postęp robót uwidocznił się dopiero od 1970 r. i trwał do ich zakończenia w czwartym kwartale 1973 r. Społeczny Komitet rozpoczął pracę od uzyskania lokalizacji budowy Domu Technika.

Wydział Architektoniczno-Budowlany Miejskiej Rady Narodowej w Bydgoszczy zaproponował następujące tereny: przy ulicy Marszałka Focha naprzeciw przyszłej opery, na skraju parku Witosa przy ulicy Jagiellońskiej, na Nowym Rynku obok gmachu sądowego, w parku Jagielly z frontem budynku na ogród.

Po wnikliwej analizie wybrano lokalizację przyszłego Domu Technika przy ulicy Kowalskiej-Jagiellońskiej na zapleczu parku Jagielly.

Teren nad Brdą, w przyszłości, planowano zagospodarzyć ogrodem względnie urządzeniami sportu motorowo-wodnego (hangar na łodzie i kajaki) czy zorganizowaniem placu gier sportowych. Z kolei wykupiono działki od dotychczasowych użytkowników²² przy równoczesnym uregulowaniu zagadnień prawnych. Na wykup terenu pod budowę potrzebne były fundusze, o które interweniowano u ówczesnego prezesa Zarządu Głównego NOT, Bolesława Rumińskiego i u Eugeniusza Szyra, prezesa Rady Ministrów i Członka Honorowego Społecznego Komitetu Budowy Domu Technika w Bydgoszczy.²³

W wyniku intensywnej działalności Społecznego Komitetu opracowano w czynnie społecznym założenia projektowe, które po analizie w gronie bydgoskich inżynierów zatwierdził Zarząd Główny NOT. Posłużyły one również za podstawę do opracowania dokumentacji wstępnej i technicznej projektowanej budowy. Wykonanie koncepcji i projektu budynku powierzono mgr. inż. arch. Stefanowi Klajborowi, a kierownikiem budowy został mgr inż. Ryszard Złotowski. Dokumentację projektowo-kosztorysową sporządziło Biuro Projektów Budownictwa Ogólnego „Miastoprojekt” w Bydgoszczy. Projektantami poszczególnych

branż byli następujący inżynierowie: Stefan Klajbor - architektura, urbanistyka i wystroj wnętrza, Janusz Lewiński - konstrukcja, Roman Żurek - instalacje elektryczne, Aleksander Pietrzak - mała architektura, Szymon Młodzianowski - wentylacja i centralne ogrzewanie, Wacław Trojanowski - węzeł cieplny i urządzenia sanitarne, Maria Wolska - drogi.²⁴

Generalnym wykonawcą Domu Technika było Bydgoskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Miejskiego w Bydgoszczy, przy współudziale innych przedsiębiorstw specjalistycznych.²⁵ Przez cały okres Społeczny Komitet starał się różnymi sposobami przyspieszyć budowę oraz zdobyć brakujące fundusze na jej realizację. W 1966 r. niedobór środków finansowych wynosił 5 mln zł.²⁶

W 1964 r. wystosował apel do członków SNT, prosząc o dobrowolną jednorazową wpłatę 10 zł przez każdego z nich. Podobne apele skierował do zakładów pracy, będących członkami zbiorowymi o wpłaty na omawiany cel. Planowano zebrać 110 tys., wpłynęło 46 tys. zł.²⁷ Wobec tego Społeczny Komitet wydrukował cegiełki o nominacjach 5, 10, 20, 50 i 100 zł, łącznej wartości 500.000 zł. Cegiełki rozdzielono na poszczególne Oddziały SNT procentowo, w zależności od ilości członków.²⁸

Zabiegał też Społeczny Komitet o mobilizację członków SNT do podejmowania czynów społecznych, w ramach których opracowano już założenia projektowe, podkłady sytuacyjno-wysokościowe oraz przeprowadzono badania geologiczne.

W odpowiedzi na apel Polski Związek Inżynierów i Techników Oddział w Bydgoszczy zobowiązał się bezinteresownie pełnić nadzór inwestycyjny przez cały cykl budowy. Podjął też uchwałę, że każdy z członków przepracuje w czynie społecznym przy budowie Domu Technika 8 godzin. Inne SNT także pozytywnie odpowiedziały na apel Społecznego Komitetu.

Członkowie Oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Wodno-Melioracyjnych w Toruniu, w ramach czynu, wykonali wykopy pod budowę nowego Domu Technika.²⁹ Wszyscy współdziałali w pracach natury porządkowej, jak np. wykonanie podłoży ziemnych pod zielenią, uporządkowanie pomieszczeń, wywiezienie gruzu itp. Każdy z uczestników wypełniał talon. Talony te, zgromadzone przez poszczególne SNT, świadczyły o ich wkładzie w podjęty czyn społeczny przy budowie Domu Technika.³⁰

Wspomnieć należy jeszcze o grupie rzeczoznawców Oddziału Wojewódzkiego SIMP i Ośrodka Szkoleniowego ODK-SIMP, którzy opodatkowali się dobrowolnie na okres 2 lat, przeznaczając 3% swoich honorariów netto, uzyskanych za wykonane usługi na rzecz funduszu budowy Domu Technika.³¹

Uroczyste otwarcie nowo wybudowanego Domu Technika odbyło się 16 lutego 1974 r. przy udziale przedstawicieli miejscowych władz i wiceprzewodniczącego Zarządu Głównego NOT mgr. inż. Wojciecha Piroga. Środowisko techniczne województwa bydgoskiego przejęło w użytkowanie Dom Technika NOT, zlokalizowany w centrum administracyjnym miasta, wzdłuż wybrzeża Brdy.

W trakcie uroczystości dokonano wręczenia odznaczeń. Srebrny Krzyż Zasługi otrzymał, między innymi, prowadzący inwestycje z ramienia OW NOT, mgr Witold Szyłman.

Wręczono także trzy zespołowe odznaki WRN „Za Szczególne Zasługi dla Rozwoju Województwa Bydgoskiego” następującym Oddziałom SNT: Stowarzyszeniu Elektryków Polskich, Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Mechaników Polskich i Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Rolnictwa. Aktywistom SNT NOT wręczono 9 złotych i 17 srebrnych Odznak Honorowych NOT.³²

Dom Technika przejęty w użytkowanie w 1974 r. przez kadre naukowo-techniczną ziemi bydgoskiej stanowił zespół funkcjonalnie powiązanych brył architektonicznych o łącznej kubaturze 15 tys. m³ i powierzchni użytkowej ponad 2 tys. m². Jak podaje E. Matuszewski³³, koszt inwestycji wyniósł ok. 24,8 mln zł.

Wyposażenie pomieszczeń, wystrój architektoniczno-plastyczny, tak wewnątrz jak i na zewnątrz budynku, był o najwyższym w tym czasie w Polsce standardzie i pozwalał na rozwijanie wszystkich form działalności społecznej i usługowej tak przez SNT, jak i NOT.³⁴

Nowo wybudowany Dom Technika tak w swoich wspomnieniach scharakteryzował jeden z jego współtwórców, inż. E. Matuszewski: *Jest to budynek o trzech kondygnacjach naziemnych. Wykonano go metodą tradycyjną. Dach ma płaski z prefabrykowanych płyt korytkowych, opartych na stropie za pośrednictwem ścianek ażurowych. Stropy Ackermana z wyjątkiem stropu nad salą konferencyjną. Tam strop wykonano z dźwigarów strunobetonowych. Schody żelbetowe, płytowe, wylewane. Ściany piwnic betonowe, częściowo z cegły. Ściany kondygnacji nadziemnych z cegły. Posadzki: parkiet, lastryko, marmur, terakota. W piwnicach i magazynach posadzki betonowe, wylane kolorowym ksyolitem. Ściany tynkowane, częściowo oblicowane marmurem lub wyłożone drewnem i kolorowymi płytkami ściennymi fajansowymi szklawionymi.*

*Elewacja zewnętrzna jest wyłożona zagraniczną tapetą z licem drobnego kruszywa kamiennego koloru brązowo-marengowego. Budynek posiada instalacje: wodno-kanalizacyjną, elektryczną, telefoniczną, radiofoniczną, ciepłej wody i centralnego ogrzewania. Wyposażony jest również w wentylację naturalną i mechaniczną oraz w czujniki p.poż. i centralkę sygnalizacyjną.*³⁵ Ten nowoczesny obiekt stanowił doskonałą bazę techniczną umożliwiającą prowadzenie wszystkich form działalności NOT i SNT tak w zakresie rozwijania nowoczesnej myśli technicznej, jak i zaspokajania potrzeb kulturalno-oświatowych kadry inżyniersko-technicznej. Stworzono warunki krzewienia kultury technicznej przez organizowanie konferencji i sympozjów naukowo-technicznych, publikacje materiałów pokonferencyjnych oraz urządzenie wystaw i ekspozycji połączonych z demonstrowaniem działania urządzeń i praktycznego ich wykorzystania.

Do zaspokajania potrzeb zawodowych i naukowych kadry technicznej służył ośrodek informacji naukowo-technicznej i promocji wraz z biblioteką zaopatrzoną w stale

aktualizowany zbiór literatury technicznej i czasopism oraz norm wszystkich branż reprezentowanych przez naukę i przemysł województwa bydgoskiego.

Osobnym zagadnieniem stały się kursy szkoleniowe i odczyty, które obejmowały swoim zasięgiem często szerokie warstwy społeczeństwa. Nowoczesne wyposażenie Domu Technika pozwalało na prowadzenie szerokiej działalności szkoleniowej wszystkich specjalności technicznych. Uruchomienie elektronicznego laboratorium językowego, przy zastosowaniu przodujących metod nauczania, umożliwiało inżynierom i technikom zdobycie dobrej znajomości języków obcych, tak potrzebnych do poznania nowoczesnych osiągnięć naukowych w świecie.

W Domu Technika prowadzono politechnizację młodzieży przez urządzenie „Olimpiad wiedzy technicznej” i konkursów na najlepszą pracę dyplomową uczniów szkół technicznych. Był też Dom Technika ośrodkiem krzewienia kultury technicznej wśród społeczeństwa miasta i województwa bydgoskiego.

Obszerne zaplecze pozwalało na aranżowanie spotkań z wybitnymi przedstawicielami nauki i sztuki, połączonych z prelekcjami, gdzie członkowie SNT zapoznawali się z osiągnięciami na polu kultury i sztuki, poznawali życie naukowców, literatów i artystów, a ci z kolei poznawali problemy nurtujące świat techniczny. Spotkania z wybitnymi humanistami i ludźmi nauki różnych dziedzin przyczyniały się do humanizacji kadry inżyniersko-technicznej. Do rozwijania życia towarzyskiego i rozrykowego służył Klub Technika, który inicjował różne imprezy kulturalne.

Klub Technika z estetycznie wyposażoną kawiarnią, czynne sekcje zainteresowań, nie zawsze związane z techniką, służyły rekreacji i odpoczynkowi. Organizowane coroczne bale sylwestrowe i karnawałowe oraz wieczorki taneczne w połączeniu z nowoczesnym i estetycznym wystrojem pomieszczeń rekreacyjnych Domu Technika stwarzało warunki dobrego i pożytecznego spędzenia wolnego czasu.³⁶

Z biegiem czasu OW NOT łącznie z SNT rozwinęły dynamiczną działalność, zwłaszcza w dziedzinie usługowej, tworząc nowe formy pracy. Okazało się, że Dom Technika, mimo funkcjonalności oraz wysokiego standardu wyposażenia, stał się za mały, aby spełnić wszystkie funkcje, jakie przyjęły na siebie SNT i NOT.

W tej sytuacji powstał projekt rozbudowy Domu Technika o tzw. część wschodnią (typowo biurową) i część zachodnią, obejmującą XIII-kondygnacyjny budynek. Na parterze tego obiektu zaplanowano salę widowiskowo-zjazdową na 1000 osób i bar szybkiej obsługi. Miała to być sala widowiskowo-ekspozycyjna, jakiej dotychczas województwo bydgoskie nie posiadało. Na I piętrze projektowano ulokować centralną szatnię i salę rekreacyjną. II-III piętro zajmować miały działy usług technicznych NOT i SNT, które prowadziły działalność gospodarczą. Pomieszczenia na IV-VI piętrze przeznaczone były dla Ośrodka Doskonalenia Kadr, tym samym wszelkie kursy szkoleniowe prowadzone w Domu Technika zamierzano skoncentrować w jednej części budynku. VII piętro w projekcie oznaczono jako kondygnację techniczną i taras widokowy. W pomieszczeniach od VII do XI piętra planowano zlokalizować

nowoczesny hotel z wszelkimi udogodnieniami. Na XII piętrze umieszczono bar kawowy i pomieszczenia rekreacyjne łącznie z tarasem widokowym. W kondygnacjach piwnicznych zaplanowano: kręgielnię, basen kąpielowy, pralnię, stację transformatorową i zaplecze części gastronomicznej.³⁷

Bydgoska NOT, którą pod względem prężności, operatywności i efektywności działania wysoko oceniano w Polsce, zamierzała wybudować i urządzić luksusowy Dom Technika na miarę XXI wieku. Sytuacja polityczno-gospodarcza lat 1980-1989 spowodowała, że odstąpiono od rozbudowy części zachodniej i w tym miejscu usytuowano parking, notabene bardzo potrzebny. Część wschodnią o funkcji produkcyjno-biurowej zrealizowano w latach 1987-1990, oddając ją do użytku 12 marca 1990 r. Według stanu na dzień 23 grudnia 1998 r., Bydgoski Dom Technika liczy 5.066 m² powierzchni, z czego zajmują: BDT Sp. z o.o. i BRFSNT-NOT - 15,17%, O/SNT - 5,46%, komunikacja i powierzchnia gospodarczo-techniczna - 35,41%, jednostki obce - 43,96%.³⁸

Jak z powyższego wynika, lokale biurowe SNT i BDT zredukowano do minimum, natomiast największy procent powierzchni wynajęto jednostkom obcym. Umożliwia to uzyskiwanie dochodów, które BDT przeznacza na utrzymanie budynków, prowadzenie niezbędnych remontów i stałe podnoszenie standardu obiektu.

-
- 1 A. Perlińska, *Stowarzyszenie Techników Polskich w Bydgoszczy (1921-1939)*, „Kronika Bydgoska”, t. XVIII 1996, Bydgoszcz 1997, s. 222-235.
 - 2 Archiwum NOT Bydgoszcz (ANOTB), E. Matuszewski, *75 lat działalności inżynierów i techników na ziemi bydgoskiej*, mps, tom II.
 - 3 Drukowane statuty NOT zgromadzone w zasobie ANOTB.
 - 4 E. Matuszewski, op. cit.
 - 5 J. Kutta, *Licznierski Alfons (1902-1976), dyplomowany inżynier-architekt, działacz społeczny [w:] Bydgoski Słownik Biograficzny*, Bydgoszcz 1995, tom II, s. 92-93.
 - 6 E. Matuszewski, op. cit.
 - 7 Ibidem.
 - 8 *Działalność Oddziałów Wojewódzkich NOT w latach 1945-1975*, NOT-Sigma, Warszawa 1979.
 - 9 Ibidem.
 - 10 ANOTB, akta własne, sygn. 118/482 i 98/1.
 - 11 Ibidem, sygn. 104.
 - 12 Ibidem.
 - 13 Ibidem.
 - 14 Ibidem.
 - 15 Ibidem, sygn. 98/1.
 - 16 Ibidem.
 - 17 Ibidem.
 - 18 Ibidem.
 - 19 Ibidem.
 - 20 Ibidem.

- 21 *Działalność Oddziałów...* op. cit., s. 52.
- 22 ANOTB, akta własne, sygn. 98/1.
Kowalska 4 - GS „Samopomoc Chłopska” Bydgoszcz-Wieś
Kowalska 6 - Zbiornica Surowców Wtórnych - Spółdzielnia Pracy
Kowalska 8 - Spółdzielnia Pracy Usług Mech. Elektrotechnicznych
Jagiellońska 34 - ARGED i ELDOM.
- 23 Ibidem.
- 24 E. Matuszewski, op. cit.
- 25 ANOTB, akta własne, sygn. 8/83.
- 26 Ibidem, sygn. 98/1.
- 27 Ibidem.
- 28 ANOTB, Akta PZLiTB, sygn. 107/27.
- 29 ANOTB, akta własne, sygn. 98/1.
- 30 Ibidem, sygn. 118/482.
- 31 *Działalność Oddziałów...* op. cit., s. 52.
- 32 „Z życia Seniorów”, marzec 1974.
- 33 E. Matuszewski, op. cit.
- 34 ANOTB, Maszynopiśmienne opracowanie pt. „Stanowisko Zarządu Spółki z o.o. Bydgoskiego Domu Technika NOT, w sprawie podniesienia standardu Domu Technika w Bydgoszczy”, 1999.
- 35 E. Matuszewski, op. cit.
- 36 ANOTB, akta własne, sygn. 98/8 i 98/9.
- 37 ANOTB, Stanowisko Zarządu..., op. cit. Naczelna Organizacja Techniczna w realizacji zadań społecznych i gospodarczych województwa bydgoskiego. NOT, Bydgoszcz 1975, s. 28-29.
- 38 Ibidem.